

AB Müktesebatının Türkiye'nin Finansal Düzenlemeleri Üzerindeki Etkisi: 1998- 2008 AB Belgeleri Bağlamında Bir Değerlendirme

Yrd. Doç. Dr.Hüseyin YILMAZ
Bilecik Üniversitesi İ.İ.B.F

ÖZET

AB 1998 yılından itibaren üye aday ülkeler hakkında ilerleme raporları hazırlamaktadır. AB, aynı zamanda 2008 yılına kadar kendi Resmi Gazetesinde 4 adet katılım ortaklığı belgesi yayınlamıştır. İlerleme raporları ve Katılım ortaklığı belgelerinde insan hakları, demokrasi, ekonomi gibi birçok konuda eleştirilerde bulunmuştur. AB, ayrıca finansal alanda menkul değerler, sigorta alt sektörü, denetim ve düzenleme kurumları, bankalar, finansal holding şirketleri, bireysel emeklilik, yatırım hizmetleri, finansal piyasa altyapısı, mesleki emeklilik, finansal kiralama ve faktoring şirketleri, tüketici finansman şirketleri, tefeciler gibi banka dışı finansal kurumlar, menkul değer piyasaları, T.C. Merkez Bankası, Sermaye Piyasası Kurulu, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu gibi konularda eleştirilerde bulunmuştur. Türkiye, bu eleştirilerden yararlanarak finansal düzenlemelerinde iyileştirmeler yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye'nin Finansal Düzenlemeleri, Finansal Hizmetler Sektörü, AB Türkiye İlerleme Raporları, AB Katılım Ortaklığı Belgeleri.

JEL Sınıflaması: G18, G28, M48

The Effect Of The Eu Acquis On Turkish Financial Regulations: An Evaluation In The Context Of Eu Documents 1998-2008

ABSTRACT

The EU has started to prepare progress reports for the EU candidates since 1998. It also has published four "Accession Partnership Documents with Turkey" in its Official Journal until 2008. In the progress reports and the accession partnership documents, it criticized many subjects such as human rights, democracy, economy etc. It also criticized financial sector issues something like securitises, insurance sub-sector, supervision and regulation authorities, banks, financial conglomerates, supplementary pensions, investment services, financial market infrastructure, occupational pension, non-banking financial institutions such as leasing, factoring, consumer finance corporations, money lenders, securities markets, the Central Bank of Turkey, Capital Markets Board, Banking Regulation and Supervision Agency, Saving Deposit Insurance Fund. Turkey has improved its financial regulations using the EU's critics.

Key Words: Turkish Financial Regulations, Financial Services, EU Turkey Progress Reports, EU Accession Partnership Documents.

JEL Classification: G18, G28, M48

1. Giriş

AB 1998 yılından itibaren üye adaylarının gelişimine yönelik ilerleme raporları yayınlamaktadır. Bu ilerleme raporları malların serbestçe dolaşımı, işgücünün dolaşım özgürlüğü, hizmet verme ve hizmet işletmesi kurma özgürlüğü, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, finansal hizmetler, bilgi toplumu ve medya, gıda güvenliği ve veterinerlik, enerji, istatistik, sermayenin serbestçe dolaşımı, işletme hukuku, rekabet politikası, tarım, balıkçılık, ulaştırma politikası, vergiler, ekonomi ve para politikası, sosyal politika ve istihdam, girişim ve sanayi politikası, enerji, trans Avrupa bağları, bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu, hukuksal ve temel haklar, adalet, özgürlük ve güvenlik, bilim ve araştırma, eğitim ve kültür, çevre, tüketiciyi ve sağlığı koruma, gümrük birliği, dış ilişkiler, yabancılar, güvenlik ve savunma politikası, mali kontrol ve mali ve bütçesel hükümler boyutlarını içermektedir.

Finansal hizmetler alanındaki AB müktesebatı bankacılık, sigortacılık, ek emeklilik, yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasaları alanlarında faaliyet gösteren finansal kurumların yetki, faaliyet ve denetimleri ile ilgili kuralları içermektedir. AB müktesebatına göre finansal kurumlar faaliyetlerini ülkenin kendi kontrol prensiplerine uygun bir şekilde AB kapsamında şube açarak veya AB kapsamında hizmet vererek yürütmektedir (Commission of the European Communities, 2005 :70).

Genel anlayış AB ülkelerindeki finans sektörlerinin tek pazar ilkesine göre faaliyet göstermesi yönündedir. Değişik AB ülkelerinin finans sektörlerini bu esasa göre yönetmeleri gerekmektedir. Bu durum Türkiye'nin AB adaylığı nedeniyle Türk finans sektörünün de AB ülkelerinde yürürlükte olan mevzuatı (müktesebatı) benimsemesini ve uygulamasını gerektirmektedir.

Bu çalışmada Türkiye'nin finansal düzenlemelerinin gelişiminde AB'nin etkisini saptamak amacıyla 1998-2008 yılları arasında Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve kamuoyuna açıklanan 11 adet Türkiye İlerleme raporu, 2001-2008 yılları arasında Avrupa konseyinin kabul ederek AB Resmi Gazetesi'nde yayınlanan 4 adet katılım ortaklığı belgesi ve Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı olarak Resmi Gazetede yayınlanan 3 adet Türkiye ulusal programı incelenmiştir.

2. AB Değerlendirmelerinin Türkiye'deki Finansal Düzenlemelere Etkisi

2.1 1998 İlerleme Raporu – 2001 Birinci Ulusal Program Dönemi

2.1.1. 1998 İlerleme Raporu

1998 ilerleme raporunda Türk bankacılık sektöründe evrensel bankacılık¹ modelinin uygulandığı, bankacılık düzenlemelerinin AB standartlarına uyumu ile ilgili önemli çalışmalar yapıldığını, borç ödeme gücü, yıllık ve konsolide hesaplar, sermaye yeterliliği, konsolide denetim ve kara para aklama konularının AB kriterleri ile uyumlu olduğu, 1. ve 2. koordinasyon yönergeleri, büyük riskler ve mevduat garantisini gibi bazı düzenlemelerin daha ileri düzeyde uyumuna gerek olduğu, yakın gelecekte anayasal çerçevenin tam uyum içinde olacağı tahmin edilebileceği, ödeme sistemleri konusunda Türk mevzuatının uluslararası kredi transferleri, ödeme ve menkul değer hesap kapatma sistemi ile ilgili topluluk yönergelerini yansıtan özel hükümler içermediği, ancak, TCMB tarafından kurulan ve işletilen "Gerçek Zamanlı Brüt Hesap Kapatma Sistemi'nin 1992 yılından beri uygulanmakta olduğu, bu sistemin sistemdeki ve elektronik ödemelerdeki gelişmeler dikkate alındığında oldukça gelişmiş olarak düşünülebileceği belirtilmektedir.

Raporda, Topluluk düzenlemelerinin ana ilkelerinin çoğunun sigorta sektörü ile ilgili yasal düzenlemelerde görüldüğü, bir denetim otoritesi kurulduğu, sigorta işletmesi kurmak için izin alınmasının zorunlu hale getirildiği belirtilmiştir.

Raporda, yöneticiler ve hisse senedi sahipleri ile ilgili uygunluk incelemeleri konusundaki hükümlerin topluluk kuralları ile aynı olduğu, ancak AB müktesebatı ile daha fazla uyumun gerekli olduğu, Türkiye'de menkul değer piyasalarının AB standartlarına uyum sürecinin 1981 yılında yürürlüğe giren Sermaye Piyasası Kanunu ile birlikte başladığı, menkul değer piyasaları mevzuatının başlangıçtan itibaren AB mevzuatından esinlenerek hazırlandığı, bu ilk sermaye piyasası yasasının Türk menkul değer piyasalarının düzenlenmesi ve izlenmesinden sorumlu bağımsız bir kurum olan SPK'nın

¹ Evrensel bankacılık anlayışında bankacılık faaliyetleri mevduat toplama, kredi sağlama, dış ticaretin finansmanı, sermaye piyasalarında işlem yapma, yatırım bankacılığı gibi geniş bir yelpazeyi içermektedir.

kurulmasını sağladığı belirtilmektedir. Halka arz, devredilebilir menkul değerlerin ihracı ile ilgili izahnamede yer alacak konular, içeriden öğrenenlerin ticareti, büyük hisse sahiplerinin hisse alım ve satım ilkelere, ortak yatırım programları ve yatırım şirketleri ile ilgili topluluk yönergelerinin temel ilkelerinin Türk menkul değer mevzuatı içinde önemli yer edindiği, ancak, Topluluk standartlarına tam uyum için bazı küçük değişiklikler yapılması gerektiği, bunların büyük hisse senedi sahiplerinin hisse senedi satın alma ve satışı, ortak yatırım programı yönergeleri ve henüz Türk mevzuatına tam olarak aktarılmamış olan yatırım hizmetleri yönergesi olduğu raporda belirtilmektedir.

Raporda, AB müktesebatı ile uyum içinde olmayan mevzuat örneklendirilirken Türk bankalarının menkul değer alım satımının sadece uzmanlaşmış şubeleri aracılığı ile yapabilmesine karşın yatırım hizmetleri yönergesinin banka ve banka dışı yatırım hizmetlerine uygulandığı, bunun bankaların organize piyasalara doğrudan girebilmesi anlamına geldiği, yatırımcının korunması konusunda müktesebat uyumu olmadığı, bu konuda Türk mevzuatının yatırımcı tazmin programları yönergesine uyum sağlamak amacıyla yatırımcı garanti programlarını benimsemesi gerektiği belirtilmiştir (Commission of the European Communities, 1998 :36-37).

Raporda, yetersiz olan finans sektörünün zayıf olan ülke ekonomisinin çalışmasını olumsuz yönde etkilemesi, kamu bankalarının payının aşırı derecede yüksek olması (%40) ve bu bankaların hazine ile yakın ilişki içinde olması, kamu kuruluşlarına ayrıcalıklı kredi sağlamaları, bu bankalara devlet tarafından sermaye enjeksiyonu yapılması, özel bankaların da genellikle sermaye gruplarının elinde olması, bankacılık sektörünün zayıf olması (Commission of the European Communities, 1998:23), bankaların yatırım faaliyetlerinin genellikle yüksek getirisi olan devlet tahvili ve hazine bonolarına odaklanmasının esas işlevleri olan finansal aracılık faaliyetlerinin zayıf kalmasına neden olması, bu koşullarda makroekonomik stabilizasyonun sektörü tehlikeye atabileceği ve mevcut koşullarda Türk bankalarının AB bankalarına göre daha az rekabetçi olmaları (Commission of the European Communities, 1998:28) eleştirilmiştir.

Raporda, finansal hizmetler sektörü ile ilgili genel bir değerlendirme olarak da bu konudaki yasal çerçevenin büyük ölçüde

AB müktesebatı ile uyum içinde olduğu, ancak tam uyum için bazı yakınlaştırma çalışmaları yapılması gerektiği, bunun için de iyi bir altyapının hali hazırda oluşmuş durumda olduğu görüşüne yer verilmiştir (Commission of the European Communities, 1998:37).

2.1.2. 1999 İlerleme Raporu

1999 ilerleme raporunda (Commission of the European Communities, 1999:30-31) yıl içinde finansal hizmetler sektörü ile ilgili bazı yasal düzenlemelerin yürürlüğe girdiği, yeni bankalar yasaasının Haziran ayında kabul edildiği, bu yasaanın banka işletmeciliği konusunda daha sıkı kurallar içerdiği, banka kaynaklarının ortaklar tarafından yanlış kullanımının önlenmesine, daha fazla risk azaltıcı önlemlere, denetim ve izleme kapasitesine sahip bir bankacılık düzenleme ve denetleme kurulunun kurulacağına ilişkin hükümler içerdiği belirtilmektedir.

Raporda yeni bankacılık yasaasının Birinci ve İkinci Bankacılık Koordinasyon yönergeleri ve Önemli Riskler ve Mevduat Garanti Planlarına uygunluğunun değerlendirilmesi gerekeceği, bu konuda AB direktifleri ile uyum konusunda çabaların devam etmesi gerektiği ve önceki yılın ilerleme raporunda daha fazla müktesebat uyumunun gerekli olduğu belirtilen menkul değerler piyasası ve sigorta sektörü konularında hiçbir önemli gelişme gözlemlenmediği belirtilmektedir.

2.1.3. 2000 İlerleme Raporu

2000 yılı ilerleme raporunda (Commission of the European Communities , 2000: 35-36) Türk bankacılık sektörünün 1999 Haziran ayında yürürlüğe giren yeni yasal çerçeveye uyumlu hale getirilmekte olduğu, mevduat garanti fonu kapsamındaki tasarruf ve mevduat kapsamının 2000 yılı sonuna kadar %100'den AB standartlarına indirileceği, BDDK'nın daha önce Hazine ve Merkez Bankası tarafından yürütülen kendi çalışma alanına giren görevleri devralarak tam olarak faaliyete geçtiği, bu sistemin politik baskılara karşı bağımsızlığı yeterince güvence altına aldığı belirtilmektedir. Raporda,1999 Aralık ayında yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasalarını düzenleyen Sermaye Piyasası Kanununda değişikliğe gidilerek "azınlık hisse senedi sahiplerinin korunması" ve "yatırımcı koruma fonu" ile ilgili hükümler getirildiği, yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasaları alanında 1989'dan beri yabancıların faaliyetlerinde ve portföy yatırımlarından elde ettikleri gelirleri kendi ülkelerine ak-

tarım konusunda kısıtlama olmadığı ve 1999'dan beri yurt dışında kurulu aracı şirketlerin SPK'nın denetimine tabi olarak Türkiye'de işlem yapmalarına izin verilmekte olduğu, SPK'nın yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasalarını izlemekten sorumlu ve özerk bir kurum olduğu, işlemlerinden %0.25 ücret alarak kendi faaliyetlerini finanse ettiği, 366 personeli bulunduğu, lisans iptali dahil yönetsel ve finansal yaptırımlara yol açabilen bağımsız denetim yapabildiği ve Uluslararası Menkul Değerler Komisyonu Örgütü ilkeleri ve AB standartları esasında faaliyet gösterdiği belirtilmiştir.

2000 ilerleme raporunda, sigorta ve diğer finansal hizmetler alanlarında hiçbir önemli gelişme olmadığı, sigorta hizmetlerinin serbestçe dolaşımı ile ilgili spesifik kısıtlamaların olduğu, sigorta sektörünün düzenleme ve denetiminin Hazine Müsteşarlığına bağlı Sigorta Genel Müdürlüğü ve Devlet Bakanlığına bağlı ve aynı zamanda Hazine müsteşarlığına da rapor vermekle yükümlü olan Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yürütülmekte olduğu, bu kuruluşların bağımsız kabul edilemeyecekleri, Sigorta Denetleme Kurulu'nun faaliyetlerinde düzensizlik saptanması durumunda şirketlerde geçici denetimler yapabildiği belirtildikten sonra Kurulun yılda bir kez şirketleri denetlemesi tavsiyesine yer verilmiştir.

2.1.4. 2001 Katılım Ortaklığı Belgesi

2001 KOB'de, 2000 Yılı İlerleme raporunda Türkiye'nin üyeliğe hazırlanması üzerine objektif bir analiz yapıldığı ve daha çok çalışılması gereken bir dizi öncelik alanları belirlendiği ifade edilmektedir. Raporla, Türkiye'nin üyeliğe hazırlanması için müktesebat uyumu amacıyla bir ulusal program hazırlanması ve bu programda "katılım ortaklığı" içinde kısa ve orta vadeli amaçların gerçekleştirilmesi için bir zaman çizelgesi oluşturulması gerektiği belirtilmektedir (The Council of the EU, 2001: L85/13).

Belgede, ekonomik kriterler alt başlığı altında kısa vadede şeffaflık ve gözetimi garanti altına almayı amaçlayan bir finansal sektör reformunun hızlı bir şekilde başlatılması (The Council of the EU, 2001: L85/17), orta vadede de bu reformun tamamlanması gerektiği (The Council of the EU, 2001: L85/19) belirtilmektedir.

2.1.5. 2001 Türkiye Ulusal Programında Türkiye'nin Finansal Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

2001 yılında Bakanlar Kurulu Kararı olarak yayınlanan "AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı" (Resmi Gazete, 24.3.2001/24352 - Mükerrer sayı) nın özet kısmında finansal hizmetler alanındaki uygulamaların genel olarak AB müktesebatı ile uyumlu olduğu, uyumsuzluk olan konuların saptanması ve giderilmesi çalışmalarının ilgili kurumlar tarafından sürdürülmekte olduğu belirtilmiştir. Programın Cilt I kısmında nihai hedefin söz konusu AB mevzuatının üstlenilerek uygulanması olduğu belirtilmektedir. Cilt II'de ise "Hizmetlerin Serbest Dolaşımı" alt başlığı altında yer alan 495-498 sayfalarında 26-83 nolu maddelerde finansal hizmetlerle ilgili AB müktesebatı listesi yer almıştır.

Bu ilk ulusal programda Türkiye'nin bir aday ülke olarak AB müktesebatını benimsediği, Türk hukuk sistemine yansıtılacağı ve bu konuda çalışmaların sürdürüldüğü açıklanmıştır.

Ulusal programla düşünsel düzeyde müktesebatın kabul edildiği ve teknik düzeyde çalışmaların sürdürülmekte olduğu AB yönetimine ve kamuoyuna açıklanmıştır. Finans sektörü ile ilgili müktesebat için de bu durum geçerlidir. Ulusal programda finans sektöründeki yetersiz uyum noktaları genel olarak saptanmış ve uyumun sağlanacağı açıklanmıştır.

2.2. 2001 İlerleme Raporu – 2003 İkinci Ulusal Program Dönemi

2.2.1. 2001 İlerleme Raporu

2001 yılı ilerleme raporunda (Commission of the European Communities, 2001:51-53) Türkiye'nin finansal hizmetler alanındaki müktesebat uyumu açısından orta düzeyde bir gelişme kaydedildiği belirtilmiştir. Raporla, özellikle bankacılık sektöründe Mart 2001'de kabul edilen "Türk Ekonomisini Güçlendirme" programı kapsamında önemli değişiklikler yapıldığı, bu reformun bir bölümü olarak BDDK'nın Mayıs 2001'de bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması üzerine bir program yayınladığı, bu programla Eylül 2000'de başlatılan kamu bankalarının özelleştirilmesi uygulamasının hızlandırıldığı, bankaların kredi açma koşulları, karşılık ayrılması gereken diğer alacakları ve karşılıklar için genel ilke ve prosedürlerin

belirlenmesi ile ilgili yönerge ve sigortalacak tasarruf mevduatları ve TMSF tarafından tahsil edilmesi gereken primler ile ilgili kararname gibi bir dizi düzenlemenin kabul edildiği, TMSF tarafından sigorta edilen tasarruf mevduatı hesaplarının maksimum kapsamının 1 Ocak 2001 den sonra açılan mevduat hesapları için 50 Milyar TL'e düşürüldüğü, 1 Ocak 2000'den sonra açılan mevduat hesapları için tavanın önceden 100 Milyar TL'e düşürülmüş olduğu, ancak bu tarihten önce açılan mevduatın sigorta kapsamının sınırsız olarak kaldığı belirtilmektedir. Ayrıca, bankaların 1 Ocak 2002 tarihine kadar uygun iç denetim ve yönetim araçları oluşturmalarını gerektiren iç kontrol ve risk yönetimi sistemi ile ilgili düzenlemenin kabul edildiği, konsolide esasa göre sermaye yeterliliğinin ölçümü ve değerlendirilmesi ile ilgili düzenlemenin kabul edildiği, bu düzenleme ile bankaların kendi fonları ile ilgili standart rasyonun hesaplanması ve uygulanması ile ilgili ilkelerden konsolide esasa göre hesaplanan bir rasyo olan dövizlerdeki genel net pozisyonların hesaplanması sistemine geçildiği, Mayıs 2002 de bankacılık yasasında bazı değişiklikler yapıldığı, bu değişikliklerin bankaların kendi fonlarının minimum düzeyi, kredi tanımı ve banka zararlarına karşı ayrılacak karşılıklarla ilgili kurallar gibi bazı düzenlemeleri içerdiği, tüm bu hükümlerin finansal sektörün stabilizasyonu ve müktesebata uyumu amaçladığı belirtilmektedir. Raporunda, menkul değerlerle ilgili olarak Haziran 2001 de SPK tarafından iki düzenleme yapıldığı, bunlardan birinin iflas etmiş menkul değer firmalarının müşterilerinin maruz kaldığı zararların karşılanması amacıyla "Yatırımcı Koruma Fonu"nun faaliyete geçirilmesi ile ilgili olduğu, diğerinin ise merkezi tescil sisteminin kurulması ve faaliyete geçirilmesi ile ilgili olduğu, merkezi tescil sisteminin işlevinin iflas etmiş aracı kuruluşların aşamalı tasfiyesi amacıyla bir fon oluşturmaya yönelik olduğu, bu sistemin faaliyete geçmeden önce düzenlemenin yürürlüğe gireceği, Haziran 2002'de sermaye piyasaları alanında faaliyete başlama ile ilgili lisanslama ve başvuru ilkelerine ilişkin tebliğ yayımlandığı belirtilmiştir. 2001 ilerleme raporunda sigorta hizmetleri konusunda önceki ilerleme raporundan sonra üç adet yasanın kabul edildiği, bunların sigorta ve reasürans araçları (Ekim 2000), bireysel emeklilik ve tasarruf sistemi (Nisan 2001) ve sigorta uzmanları ile ilgili düzenlemelerde değişiklik (Mayıs 2001) olduğu, ancak, sigorta

alanında hizmetlerin serbest dolaşımı ile ilgili spesifik kısıtlamaların devam ettiği, Sigorta Denetleme Kurulunun ekonomiden sorumlu devlet bakanlığına bağlı olması nedeniyle tam bağımsız sayılamayacağı, bunun Türk yetkililerce gözden geçirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

2.2.2. 2002 İlerleme Raporu

2002 İlerleme raporunda (Commission of the European Communities , 2002.70-71) , finansal hizmetler alanında IMF destekli ekonomik reform programının bir bölümü olarak yer alan "Bankacılık Sektörü Yeniden Yapılandırma Programı" ile özellikle bankacılık sektöründe önemli ilerlemeler kaydedildiği, düzenlemenin yürürlüğe girmesinden sonra her bir şubenin satın alınan hisselerinin bankanın öz sermayesinin %15'ini aşmamak kaydıyla bankaların finans dışı şubeleri satın alabileceği, Şubat 2002'den itibaren repo işlemlerinin bilançoaya dahil edilmesi amacıyla bankaların hesap planları ve muhasebe standartları ile ilgili bir düzenleme yapıldığı, ayrıca banka bilançolarının uluslararası muhasebe standartlarına uyumunu güvence altına almak amacıyla UMS'larına uygun muhasebe uygulamalarına ilişkin bir düzenlemenin Temmuz 2002'de yürürlüğe girdiği, raporlama dönemi içinde BDDK'nın Türk bankaları tarafından Bahreyn, Lüksemburg, Malta ve Hollanda'da kurmuş oldukları veya çoğunluk hisselerine sahip oldukları kıyı bankalarını denetlediğinin gözlemlendiği, menkul değerlerle ilgili olarak SPK'nun Kasım 2001'de konsolide finansal tablolar ile ilgili ilkeler ve sermaye piyasasında faaliyet gösteren kurumlar için muhasebe ve yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tabloların hazırlanması ile ilgili iki adet tebliğ yayınladığı ve bu tebliğlerin henüz yürürlüğe girmediği, İMKB'nın kuruluş ve faaliyetleri ile ilgili yönetmelikte değişiklik yapılmasına ilişkin yönetmeliğin kabul edildiği, yatırım fonları ile ilgili ilkeler tebliğinde değişiklik ve emeklilik fonları ile ilgili yönetmelikte değişiklik yapıldığı, son olarak da danışmanlık faaliyetleri ve yatırım danışmanlığı kurumları ile ilgili ilkeler tebliği yayımlandığı belirtilmiştir. 2002 ilerleme raporunda sigorta alanında gelişme olmadığı, yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasaları ile ilgili özellikle yatırım şirketlerinin yatırımcıdan talep ettiği hizmet geliri oranları, sermaye yeterliliği ve önemli bilgi sunumu ile ilgili olarak AB müktesebatına uyum çalışması yapılması gerektiği, yatırımcı sigortasının ilgili AB müktesebatına uymadığı, mükte-

sebattan daha dar kapsamlı olduğu, menkul değerler aracı kuruluşlarının sermaye yeterliliği ile ilgili olarak minimum sermaye koşulu, risk karşılıklarının hesaplanması ve raporlama koşullarının müktesebat ile uyumlu olmadığı, hisse senetleri İMKB'da işlem görmeyen işletmelerin şeffaflığının geliştirilmesi gerektiği, kolektif yatırımlarla ilgili gelişme olmadığı, sigorta alanında yabancıların piyasalardan dışlandığı belirtilmektedir. Ayrıca, Sigorta Murakabe Kanununun acilen değiştirilmesi gerektiği, Sigorta Denetleme Kurulunun faaliyet bağımsızlığının müktesebata uyumlu hale getirilmesi gerektiği ve reasürans tekelinin AB ile tezat teşkil ettiği belirtilmektedir.

2.2.3. 2003 Katılım Ortaklığı Belgesi

2003 KOB'de ekonomik kriterler alt başlığında finans sektörü ile ilgili kısa vadeli öncelikler olarak özellikle ihtiyat ve şeffaflıkla ilgili düzenlemelerin müktesebata uyumu ve bu düzenlemelerin uluslararası standartlar paralelinde olmak üzere finans sektörü reformunun yapılması çalışmalarının sürdürülmesi (The Council of the EU, 2003: L145/44), orta vadeli öncelikler olarak ise finans sektörü reformunun tamamlanması (The Council of the EU, 2003: L145/50) istenmektedir. Hizmetlerin serbest dolaşımı alt başlığı altında ise kısa vadeli öncelikler olarak finansal hizmetlerde müktesebat uyumunun tamamlanması ve denetim yapılarının güçlendirilmesi ile düzenleyici organların bağımsızlığını korunmasının güvence altına alınması istenmektedir. Ayrıca AB sigortacılık ve bankacılık mevzuatına tam olarak uyumun sağlanması ve sigorta denetim otoritesinin kurulması gerektiği belirtilmektedir (The Council of the EU, 2003: L145/45).

2.2.4. 2003 Türkiye Ulusal Programında Türkiye'nin Finansal Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

2003 yılında Bakanlar Kurulu Kararı olarak yayınlanan "AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" (Resmi Gazete, 24.7.2003/25178 - Mükerrer sayı) nın "3. Hizmet Sunumu Serbestisi" alt başlığı altında "Öncelik 3.2: Mali hizmetler mevzuat uyumunun tamamlanması ve düzenleyici organların bağımsızlıklarını da sağlayacak şekilde denetim yapılarının ve uygulamanın güçlendirilmesi" gerektiği açıklaması gereğince 2003 yılı içinde sigortacılık faaliyetlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesi hakkında

kanun tasarısı, 2004 yılında muhasebe uygulama yönetmeliğinin banka dışı mali kurumlar için de geçerli olacağına ilişkin müsteşarlık talimatı, katılma intifa senetleri ihracına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, ihraççıların muafiyet şartlarına ve kurul kaydından çıkarılmalarına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, hisse senetlerinin kurul kaydına alınmasına ve satışına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, sermaye piyasasında mali tablo ve raporlara ilişkin ilke ve kurallar hakkında tebliğde değişiklik, menkul kıymetlerin kurul kaydına alınmasına ilişkin tebliğlerde değişiklik, hayat sigortaları yönetmeliği, sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluş ve çalışma esasları hakkında yönetmelik, sigorta şirketlerinin muhasebe sistemi hakkında yönetmelik, sigorta şirketlerinin yükümlülük karşılama yeterliliği hakkında yönetmelik, sigorta ve reasürans şirketlerinin istatistikleri hakkında yönetmelik, sigorta araçları hakkında yönetmelik, karayolları trafik kanununda değişiklik, 2005 yılında ise banka kartları ve kredi kartları kanun tasarısı, sermaye piyasasında mali tablo ve raporlara ilişkin ilke ve kurallar hakkında tebliğde değişiklik, aracı kurumların sermayelerine ve sermaye yeterliliğine ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, sermaye piyasası kanununda değişiklik, yatırımcıları koruma fonu yönetmeliğinde değişiklik, yatırım fonlarına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, menkul kıymetler yatırım fonları mali tablo ve raporlarına ilişkin ilke ve kurallar hakkında tebliğde değişiklik, aracılık faaliyetleri ve aracı kuruluşlara ilişkin esaslar hakkında tebliğde değişiklik, portföy yöneticiliği faaliyetine ve bu faaliyette bulunacak kurumlara ilişkin esaslar tebliğde değişiklik, yatırım danışmanlığı faaliyetine ve bu faaliyette bulunacak kurumlara ilişkin esaslar hakkında tebliğde değişiklik, menkul kıymetler borsalarının kuruluş ve çalışma esasları hakkında yönetmelikte değişiklik, İMKB kotasyon yönetmeliğinde değişiklik, menkul kıymetler borsaları hakkında kanun hükmünde kararname değişiklik, kredi ve kefalet sigortaları hakkında yönetmelik, hukuksal koruma sigortası hakkında yönetmelik, bir sigortacılık grubundaki sigorta şirketlerinin tamamlayıcı denetimi hakkında yönetmelik, sigortacılığa ilişkin elektronik ticaret hakkında yönetmelik ile ilgili müktesebat uyumu çalışmaları planlanmıştır.

2.3. 2003 İlerleme Raporu – 2008 Üçüncü Ulusal Program Dönemi

2.3.1. 2003 İlerleme Raporu

2003 ilerleme raporunda (Commission of the European Communities, 2003:66-68) bankacılık ve menkul değerler alanında önemli gelişmeler kaydedildiği, bankacılık sektöründe uluslararası muhasebe standartlarının Türk muhasebe ilkelerine uyarlanması konusunda çaba gösterildiği, Haziran 2002'de kabul edilen yeni muhasebe standartlarının Ekim 2003 de yürürlüğe girdiği, BDDK'nın bankaların denetim ilkeleri ve risk yönetim sistemleri gibi kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin değişikliklerle ilgili tebliğ ve bankaların risklerinin değerlendirilmesi ile ilgili bir tebliğ yayınladığı, özel finans kurumlarının finansal tabloları ile ilgili mevzuatta değişiklik yaptığı, banka sermayesi güçlendirme programı kapsamındaki yeniden yapılandırma çalışmalarının devam ettiği, Aralık 2002'de SPK'nın merkezi tescil birimi tarafından yürütülen gayri maddi sermaye piyasası araçlarının kaydını tutma ile ilgili prosedür ve ilkeleri kabul ettiği, portföy yönetim şirketlerinin kuruluş ve faaliyetleri ile ilgili kuralları belirlediği, yatırım performans standartları ve Sermaye Piyasası Kanununa tabi şirketlerin genel kurul toplantılarında kümülatif oy kullanma ile ilgili ilke ve kurallara ilişkin tebliğ yayınladığı, oydan yoksun hisse senetleri ve kar ve zarar katılım hisselerinin tescili ile ilgili iki adet mevzuat dizisi yayınlandığı, Mart 2003'de Risk Sermayesi Yatırım Şirketlerinin kuruluş ve faaliyetlerine ilişkin ilkeleri belirlediği, Şubat 2003'de sermaye piyasası araçlarının halka arzı ile ilgili yürürlükteki mevzuatta değişiklik yapıldığı, bu değişiklik kamuyu aydınlatma ile ilgili ilkelerin belirlendiği ve yatırım gruplarının tanımının yapıldığı, hisse senetlerinin borsada kotasyon ve halka arzı ilkeleri tebliğinde değişiklik yapıldığı, bu değişiklik hisse senetleri borsada işlem görecektir şirketlerin taahhüt edilmiş sermaye miktarlarına bağlı olarak minimum halka arz oranlarında bir artış yapılmakta ve bir kotasyon sistemi getirilmekte olduğu, başka bir tebliğle şirketlerden rüçhan haklarının kısıtlanması durumunda önerilen ihraç fiyatlarının uygunluğu ile ilgili bir rapor sunmalarının istenmekte olduğu belirtilmiştir. Raporda, Mart 2003'de borsalar dışında menkul değer piyasalarının kuruluşu ve işleyişi ile ilgili ilkelere ilişkin bir uygulama mevzuatı, bu mevzuatla KOBİ'lerin finansman sağlayabi-

leceği menkul değer piyasalarının kuruluşu ile ilgili kuralların yayınlanması için SPK'a yetki verildiği, SPK tarafından bağımsız denetim, yüksek enflasyon dönemlerinde finansal tablolar ve aracılık ve aracı kurumlarla ilgili tebliğlerde değişiklik yapıldığı belirtilmektedir. 2003 yılı ilerleme raporunda yatırımcı sigortasının kapsamının AB müktesebatına uymadığı, minimum halka arz sınırı konulmasının bir gelişme olduğu, ancak müktesebatla tam örtüşmediği, sigorta muhasebesinin ilkeleri ve sigorta şirketlerinden toplanan finansal verilerin müktesebatla uyumlu olmadığı, ihtiyat standartlarının AB müktesebatı ve uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesi ve sigorta denetim organlarının yönetsel kapasitesinin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

2.3.2. 2004 İlerleme Raporu

2004 ilerleme raporunda (Commission of the European Communities, 2004:83-87) bankacılık ve menkul değerler alanında bazı ilerlemeler kaydedildiği, bankalar yasasında önemli değişiklikler yapıldığı, bunların en önemli amacının batık bankalardan fon tahsilatını hızlandırmak olduğu, bu değişiklik bankaların fonlarını zimmete geçirmenin kara para aklama suçlarından sayılacağı, batık bankalardan fon tahsilatını hızlandırmak için TMSF'nin yasal ve faaliyetleri olarak BDDK'dan ayrıldığı, BDDK'nın tahsilat sorumluluklarının TMSF'ye devredildiği belirtilmektedir.

Raporda, BDDK'nın Ekim 2003'de batık bankaların %10'unu aşan hisselerini elinde bulduran hisse sahiplerini, banka yönetimin kurulu üyelerini, yöneticilerini ve bunların akrabalarını tasarruf mevduatına devlet garantisi kapsamında hariç tutan bir karar aldığı, bu kararlar mevduat sigorta primi oranının yeniden belirlendiği, Aralık 2003'de bankalar için muhasebe standartlarında bir dizi revizyon yapıldığını, Ocak 2004'den itibaren yürürlükte olan bu yeni muhasebe tebliği ile türev ürünleri için alt hesapların ve varlıkların ileri tarihte alım satımı (forward) ve menkul değer satışından elde edilecek kar ve zararlar için muhasebe ilkelerinin belirlendiği, Aralık 2003'de SPK'nın hisse senetlerinin tescili ve satışı ilkeleri ile ilgili yönetmelikte değişiklikler yaptığı, bu değişikliklerin amacının halka ilk arzdan sonra hisse fiyatlarındaki aşırı düşüşten yatırımcıyı korumak olduğu, aracılık faaliyetlerinde belge ve defter tutma ile ilgili tebliğde değişiklik yaparak aracı kuruluşların müşterilerinin menkul değer işlemleri ile ilgili belgelerin

saklanması süresinin 5 yıla çıkarıldığı, A.Ş.lerin genel kurullarında kümülatif oylama ilkeleri tebliğinde değişiklik yapıldığı, bu değişikliklerle borsada işlem görmeyen 500 ortaktan fazla ortağı bulunan halka açık A.Ş.lerin ortakları talep ederse kümülatif oylama sisteminin uygulanmasının gerektiği, Ocak 2004'de sermaye piyasalarının şeffaflığının geliştirilmesi amacıyla yürürlükteki yasal çerçeve ile kamuyu aydınlatmanın zorunlu standartlarının ve aracı kuruluşların finansal durumu ile ilgili kamuyu aydınlatma ilkelelerinin kabul edildiği, Mart 2004'de Türk vadeli işlemler borsasının faaliyete geçmesine ilişkin tebliğin yayınlandığı, Kasım 2003'de sermaye piyasaları için muhasebe ve finansal raporlama standartları ile ilgili bir tebliğ yayınlandı, bu tebliğle 33 adet uluslararası finansal raporlama standardının Ocak 2005'den itibaren yürürlüğe gireceği, Temmuz 2004'de müktesebata daha fazla uyum sağlamak amacıyla bazı tebliğlerde değişiklik yapıldığı, bu değişikliklerle SPK'nın önemli olayların kamuya açıklanması ve bilgi yayınlama koşullarında muafiyetle ilgili düzenlemeleri revize ettiği, bazı transfer edilebilir menkul değerlerin ilk defa halka arzı için finansal aracı kurumlardan yararlanma zorunluluğu getirildiği belirtilmiştir. Raporunda, sermaye piyasalarının denetim işlevi gereği olarak SPK'nın, Sermaye Piyasası Kanununun ihlali nedeniyle 33 vaka için Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunduğu, bir aracı kuruluşun lisansını iptal ettiği, 15 gerçek 18 tüzel kişi için aracılık faaliyetleri, kamuya bilgi açıklama ve finansal tablolarla ilgili yürürlükteki standart ve ilkeleri ihlal nedeniyle para cezası uyguladığı belirtilmiştir. Raporunda, sigorta hizmetleri ile ilgili regülasyonların müktesebatla uyum düzeyinin kaygı verici boyutta yetersiz olduğu belirtilmekte, Uzan grubu yolsuzluğunun önceden belirlenememesi nedeniyle BDDK'nın yönetsel kapasitesi eleştirilmekte ve izleme ve ihtiyat standartlarının oluşturulmadığına dikkat çekilmektedir. Raporunda yatırım şirketleri ve kredi kurumları için sermaye yeterliliği koşulu ile ilgili olarak Türkiye'nin AB'den daha muhafazakar yasal düzenlemelere sahip olduğu, yatırım şirketlerinin yatırımcıdan talep ettiği hizmet bedellerinin hisse senedi dışındaki enstrümanlardan oluşan zararları kapsayacak düzeyde olmadığı ve bu konunun müktesebat ile uyumlaştırılması gerektiği, halka açılma, finansal raporlamada tahvil ihraç eden şirketlerle ilgili bilgi zorunluluğu ve ileriye yönelik tablolar ko-

nusunda müktesebatla uyum çalışması yapılması gerektiği, sigorta sektöründe yabancıların piyasaya giriş kısıtlamalarının devam ettiği, ihtiyat standartlarının AB kurallarına ve uluslararası standartlara uymadığı ve sigorta sisteminin denetimi ile ilgili sorunlar olduğu belirtilmektedir.

2.3.3. 2005 İlerleme Raporu

2005 ilerleme raporunda (Commission of the European Communities, 2005:70-72) finansal hizmetler alanında biraz gelişme olduğu, Ekim 2005 de bankacılık yasaının kabul edildiği, bu yasa ile bankalarda şeffaflık ve bilgi açıklama gereğinin arttığı, ihtiyat nedeniyle bankaların hisse senedi piyasalarında faaliyet göstermelerine izin verilmediği halde bankaların sahip oldukları şubeler aracılığıyla hisse senedi borsalarında aktif olarak faaliyet gösterdikleri, BDDK'nın Ocak 2008 itibarıyla başlangıç düzeyinde, Ocak 2009'da daha ileri düzeyde uygulamaya başlama düşüncesiyle BASEL-II sermaye gerekleri çerçevesi için ayrıntılı bir yol haritası benimsediği, dezenflasyon süreci nedeniyle 2005 yılında enflasyon muhasebesi uygulamasının ertelendiği, BDDK'nın kıyı bankacılığı ve yurtdışı şubelerinin faaliyetlerinin denetlenmesi düşüncesiyle yürürlükteki mevzuatta değişiklik yapıldığı, bu revizyon ile Türkiye'de faaliyet gösteren bankaların kıyı bankacılığı şubelerinin aktif tutarlarının ilgili bankaların bilançolarının %10'unu aşmama sınırlaması gibi yeni kısıtlamalar getirildiği, yerel şubelerin müşterilerine kıyı bankacılığı şubelerinde mevduat hesabı önermelerinin yasaklandığı, kredi kart limitlerinin kullanılmayan kısımları için sermaye gereklerinin artırıldığı, tüketici kredilerine talebin artması nedeniyle BDDK'nın kredi kartlarının, bireysel kredilerin, konut kredilerinin ve diğer kredilerin farklı türlerini kapsayacak şekilde standart hesap planına ayrıntılı alt hesaplar getirdiği, bankalarda uygulanan farklı vergilerin muhasebesiyle ilgili standartlar getiren muhasebe uygulamaları ile ilgili yeni bir genelge yayınlandığı belirtilmiştir. Raporunda BDDK'nın yönetsel ve finansal açıdan özerk bir kuruluş olduğu, karar organının 7 üyeye sahip BDDK olduğu, kurul üyelerinin BDDK'nın bağlı olduğu Devlet Bakanının önerisi ile Bakanlar Kurulu tarafından atandığı, bankalardan bilanço büyüklerine göre hesaplanarak tahsil edilen katkı payları ile finanse edildiği, personel sayısının 2003 yılında 323 iken 2004 yılında 364'e ulaştığı belirtilmiştir. Raporunda, BDDK'nın Arnavutluk, Bahreyn, Endonez-

ya, Kazakistan, Pakistan, Romanya, Malta, Yunanistan ve Kırgızistan bankacılık denetleme otoriteleriyle karşılıklı işbirliği anlaşmaları imzaladığı, her yıl faaliyet raporu hazırlayarak ilgili bakana ve Bakanlar Kuruluna sunduğu, bankaların belirli aralıklarla BDDK'ya değişik içerikli raporlar sunduğu belirtilmiştir. Raporda, finansal kiralama, factoring, tüketici finansman şirketleri ve diğer borç verenleri içeren bankalar dışındaki finansal kurumların Hazine Müsteşarlığına bağlı Bankacılık ve Kambiyo Genel Müdürlüğü tarafından düzenlendiği, denetimlerinden ise Hazine Kontrolörleri Kurulunun sorumlu olduğu, bu kurulun aynı zamanda Kamu İktisadi Teşebbüslerinin, Dünya Bankası kredilerinin ve AB fonlarının denetiminden de sorumlu olması nedeniyle kaynaklarının görev alanına giren denetimlerini düzenli şekilde tam olarak gerçekleştirmeye yeterli olmadığı, 2004 yılında banka dışı finansal kurumlarda hedeflenen denetimlerin sadece 10 adedinin yapılabildiği, Bankacılık ve Kambiyo Genel Müdürlüğü ve Hazine Kontrolörlerinin faaliyetleri ve yapısal bağımsızlığının olmadığı, faaliyetlerinin devlet bütçesinden finanse edildiği ve kararlarının Hazine Müsteşarlığı ve/veya ilgili bakanın onayını gerektirdiği belirtilmektedir. Raporda, SPK'nın yatırım şirketleri için düzenleme ve denetim otoritesi olduğu, finans sektöründeki denetim otoriteleri arasında koordinasyon düzeyinin denetim ve izleme etkinliğini güvence altına alabilecek düzeyde olmadığı, ancak BDDK, TCMB ve Hazine Müsteşarlığı arasında imzalanan işbirliği anlaşmasının koordinasyonun geliştirilmesi sürecinde ilk adım olduğu belirtilmektedir.

Raporda, finansal hizmetlerde düzenleme ve denetim konusunda parçalı yapı eleştirilerek bankalar ve özel finans kurumlarının BDDK tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir, finansal kiralama, faktoring, tüketici finansman şirketleri ve sigorta sektörünün Hazine Müsteşarlığına bağlı dört ayrı genel müdürlük tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Raporda, bankacılık alanında düzenleme yetkisine sahip kuruluş olan BDDK'nın Basel II sermaye yeterliliği koşullunu uygulama konusunda yeterli yönetsel kapasiteye sahip olmadığı, banka dışı finansal hizmetlerde düzenleme ve denetleme kapasitesinin yetersizliği ve müktesebata uyumun sınırlı olduğu, içeriden öğrenenlerin ticareti ve manipülasyon konularında müktesebata uyumun yetersiz olduğu belirtilmektedir. Raporda,

denetim otoriteleri arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesi gerektiği, finansal kurumların bağlı oldukları ana işletmelerin kredi sınırları konusunda müktesebata olan yasal sınır farklarının giderilmesi gerektiği ve sigortacılığın gelişmediği ve sigorta sektöründe müktesebat uyumunun sınırlı olduğu belirtilmektedir.

2.3.4. 2006 Katılım Ortaklığı Belgesi

2006 KOB'de kısa vadeli öncelikler olarak finansal hizmetler alt başlığı altında yeni bankacılık yasası ile getirilen zorunlu ölçütlerin benimsenmesi, kredi kuruluşları ve yatırım şirketleri için yeni sermaye yeterlilik çerçevesinin yol haritasının oluşturulması yönünde tutarlı bir gelişim sağlanması ve gerekli olduğu yerlerde denetim yapılarının rasyonelleştirilmesi dahil olmak üzere banka dışı finans sektörü için ihtiyat ve denetim standartlarının güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (The Council of the EU, 2006: L22/41).

Orta vadeli öncelikler olarak ise finansal hizmetler alt başlığı altında BDDK'nın belirlemiş olduğu yol haritası ile uyumlu bir şekilde yeni sermaye yeterliliği çerçevesinin uygulanması ve bankacılık dışı finans sektörü müktesebata ile mevzuat uyumu yönünde önemli gelişim gösterilmesi gerektiği (The Council of the EU, 2006: L22/46) vurgulanmıştır.

2.3.5. 2006 İlerleme Raporu

2006 İlerleme raporunda (Commission of the European Communities , 2006:40-41) bankaların bağlı olduğu ana şirketin maksimum kredi limitlerini AB standartları düzeyine indiren yeni bankacılık yasasının yürürlüğe girdiği, bu yasa ile yeminli banka denetçilerinin yerinde denetim tekelinin sona erdiği, finans sektöründe yer alan denetim kurumları arasında işbirliğini geliştirmek amacıyla bir sektör komisyonu kurulduğu, sistem denetimi ilkelerine ilişkin tali düzenlemeler dahil olmak üzere BDDK tarafından yapılan düzenlemeler konusunda gelişmeler kaydedildiği, BDDK'nın personel sayısını artırdığı ve 2006-2009 yıllarını kapsayan ayrıntılı bir stratejik plan hazırladığı bu planla stratejik amaçlarını belirlediği, TBB'nin yeni statüsünün yürürlüğe girmesinin yabancı bankalara karşı ayrımcılığı önleme amacı nedeniyle olumlu bir gelişme olduğu belirtilmektedir. Raporda, sigorta ve bireysel emeklilik alanında bazı gelişmeler kaydedildiği, sigorta, reasürans ve mesleki emeklilik şirketleri için yeni bir ödeme gücü (solvency) rejiminin benimsendiği, bu rejimi-

min yürürlükteki "EU Solvency I" çerçevesine benzediği, ancak, aynı zamanda AB tarafından hazırlanmakta olan "Solvency II" çalışmasından da esinlenerek hazırlandığı, yürürlükteki Sigorta Murakabe Kanunu'nun ihtiyacı karşılamadığı, birçok hükümlerinin mahkeme kararlarıyla iptal edildiği, sigorta gruplarının denetimi, konsolide sigorta muhasebesi ve reasürans konularında özel bir düzenleme olmadığı, reasüransın halihazırda yaşam dışı sigorta olarak düzenlenmiş olduğu, koasürans², kredi sigortası, yasal giderler sigortası ve turist yardımı sigortası konularında düzenleme bulunmadığı, Hazine Müsteşarlığının ek emeklilik dahil sigorta sektörünü düzenlediği ve denetlediği, Hazine Müsteşarlığı örgütsel yapısında Sigorta Genel Müdürlüğü'nün düzenleme faaliyetlerinden ve uzaktan denetimden, Sigorta Denetleme Kurulu'nun ise yerinde izleme faaliyetlerinden sorumlu olduğu, bu iki genel müdürlüğün uygulama kapasitesi, bağımsızlık ve koordinasyon açısından henüz başlangıç aşamasında olduğu, bazı gelişmeler kaydedilmesine rağmen sigortacılık alanında müktesebat uyumunun sınırlı olduğu belirtilmektedir.

Raporda, menkul değer piyasası ve yatırım hizmetleri alanında bazı gelişmeler kaydedildiği, son 10 yıldan beri ilk defa bir şirket tahvili ihraç edilmesinin sevindirici bir gelişme olduğu, müşterilere daha fazla bilgi verme ve aracı kurumların katılım ücreti limitlerine kısıtlama getiren hükümlerin kaldırılmasının olumlu adımlar olduğu belirtilmektedir.

2006 ilerleme raporunda finans dışı grup şirketlerinin bankaların konsolide bilançolarından hariç tutulmasının karma holding gruplarının bir parçasını oluşturan bankaların etkin şekilde denetlenmesini olumsuz yönde etkilediği ve özellikle konsolide denetim olmak üzere denetim uygulamalarının henüz başlangıç düzeyinde olduğu, sermaye piyasası yasalarını güçlendirmek için yönetsel ve hukuksal kapasitenin yeterli olmadığı, çeşitli denetim kuruluşları arasında işbirliğinin yeterince gelişmediği, bazı gelişmelere rağmen sigorta alanında müktesebat uyumunun sınırlı kaldığı, denetim otoritesi olarak SPK'nın yönetsel kapasitesinin oldukça gelişmesine

karşın müktesebat uyumu için daha fazla çaba harcanması gerektiği, yatırım şirketlerinin hizmet bedeli kapsamı, ülke dışına finansal hizmet sağlanması, kamuyu aydınlatma gerekleri ve fiyat tarifeleri konularında gelişimin henüz başlangıç düzeyinde olduğu, yatırım hizmetleri ve menkul değer piyasaları alanında müktesebat uyumunun sadece kısmi olarak gerçekleştiği görüşlerine yer verilmektedir.

2.3.6. 2007 İlerleme Raporu

2007 İlerleme raporunda (Commission of the European Communities, 2007: 41-43) bankalar ve finansal holding şirketleri konusunda oldukça iyi bir gelişim kaydedildiği, banka ve kredi kartları ile ilgili yeni bir düzenlemenin yürürlüğe girdiği ve bunun ihtiyat standartlarını ve müşterilerin korunmasını geliştirdiği, BDDK'nın bankalar kanununun uygulanmasına yönelik yönetmelikler yayınladığı, bu yönetmeliklerin kredi rezervleri, yıllık raporlar, dış denetim, birleşme ve satın alma faaliyetleri ve mülkiyet devri, iç kontrol ve risk yönetimi, kredi açma kuralları, sermayenin hesaplanması, yönetici değişikliklerinin bildirilmesi, finansal holding şirketleri, kurumsal yönetim, likidite gerekleri, muhasebe ilkeleri, finansal raporlama ve bilgi açıklama gerekleri, sermaye yeterliliği gerekleri, varlık yönetimi şirketleri, net döviz pozisyonu, kredi türevleri, piyasa ve diğer riske ilişkin sorunlar gibi konuları kapsadığı, ayrıca derecelendirme şirketlerinin yetki ve faaliyetleri ile ilgili bir tebliğ yayımlandığı, TBB'nin müşteriler ve bankalar arasındaki uyumsuzlukların çözümünü amacıyla bir hakem kurulu oluşturduğu belirtilmektedir. Raporda, BDDK'nın yönetim ve denetim kapasitesini geliştirmek amacıyla yeni hukukçu, bilgi teknolojileri elemanı, banka uzmanı ve denetçiler istihdam ettiği, BDDK'nın bankacılık sektöründe bir etki çalışması yaptığı, bu çalışma sonucu yeni sermaye yeterliliği rejiminin 2009 da yürürlüğe gireceği belirtilmektedir³. Raporda, TMSF'nin banka lisans iptallerinin yayınlanması, uygun iflas prosedürleri ve TMSF tarafından devralınan bankaların tasfiye sürecinde yer alan adımlarla ilgili yeni bir düzenleme yaptığı, ayrıca bankaların sigortalı olmuş mevduatlarının yüzdesi olarak 3 aylık sigorta primi ödemelerini

² Koasürans, sigorta edilen riskin çeşitli taraflar arasında bölüşülmesidir. İki tür koasüranstan söz edilebilir. Birincisi, aynı anda birden fazla sigorta şirketinin aynı riske teminat vermesidir. İkincisi, A.B.D'de ve daha az yaygın olmak üzere diğer ülkelerde kullanılan ikinci anlamıyla, riskin sigorta şirketi ile sigorta ettiren arasında bölünmesidir.

³ Raporda yer alan yeni sermaye yeterliliği rejimi henüz yürürlüğe girmemiştir. Taslak halindedir. Bkz Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu, "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin Ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı", http://www.bddk.org.tr / WebSitesi/turkce /Mevzuat/ Duzenleme_Taslaklari/Duzenleme_Taslaklari.aspx

öngören yeni bir düzenleme yaptığı, bu düzenleme ile bankaların önceden ödemek zorunda oldukları sigortalanmamış mevduatın sigorta primlerini ödemekten kurtulduğu, sigorta priminin ilgili bankanın algılanan risk düzeyine göre değişeceği belirtilmektedir. Raporda, bankacılık alanında müktesebat uyumunun genel olarak yeterli olduğu belirtilmektedir. Raporda, sigortacılık ve mesleki emeklilik konularında iyi bir gelişim kaydedildiği, 5684 nolu yeni sigortacılık kanununun kabul edildiği ve resmi gazetede yayınlandığı, bu kanunla sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluş ve faaliyetlerinin ve sigorta aracılığına ilişkin kuralların belirlendiği, teknik rezervler, teminatlar, taksitlerle ilgili genel koşullar ve poliçe sahipleri için hazırlanan mukavele bilgileri ile ilgili hükümleri içeren tali düzenlemelerin kabul edildiği, müşterilerin korunması ile ilgili mahkeme dışı anlaşma müessesesinin oluşturulmasının sevindirici bir gelişme olduğu belirtilmektedir. Raporda, “muhtelif finansal giderler” ve “yardım” gibi iki sigorta sınıfının uygulanmaya başlandığı, sigorta, reasürans ve mesleki emeklilik şirketlerinin finansal raporlama gerekleri, teknik rezervlerin hesaplanması ve teknik rezerv olarak bulundurulacak varlık çeşitleri için kurallar koyan yeni tali düzenlemenin kabul edildiği, hayat dışı sigorta müktesebatı konusunda koasürans, kredi sigortası, yasal giderler ve turist yardımı sigortası ile ilgili hiçbir gelişme kaydedilmediği, hava taşıma şirketleri ve yolcu, bagaj, kargo, üçüncü partiler ve posta ve yer hizmetleri ile ilgili minimum sigorta gereklerini bildiren müktesebatın Türk mevzuatına aktarıldığı, fiyat tarifelerine sınırlı düzeyde liberalizasyon getiren zorunlu kasko sigortası ile ilgili yeni bir düzenleme yapıldığı, tüm zorunlu sigortaları kapsayan sigorta garanti kapsamını genişleten bir düzenlemenin kabul edildiği ve mesleki emeklilik şirketleri personelinin ve aktüerya uzmanlarının minimum nitelikleri ile ilgili tali bir düzenleme yapıldığı belirtilmiştir. Raporda, finansal piyasa altyapısı ile ilgili bazı ilerlemeler kaydedildiği, bankaların gönüllü tasfiyesi ile ilgili düzenleme yapıldığı, bu düzenlemedeki hükümlerin müktesebatla önemli ölçüde örtüştüğü belirtilmektedir. Raporda menkul değer piyasaları ve yatırım hizmetleri alanında gelişme kaydedildiği, ipotek kanunu ve ilgili düzenlemelerin yürürlüğe girdiği, bunun finansal kurumların konut kredisi portföylerini ipoteğe dayalı menkul değere dönüştürerek sermaye piyasalarında halka arz etmelerine

olanak vereceğini, değişik yatırımcı türleri, bununla bağlantılı olarak değişik portföy yatırımı türleri ve bu tür yatırımlar için aracılık yapan kurumların danışmanlık faaliyetlerinin belirlendiği, SPK'nın türev ürünleri ile ilgili aracı kurumların kuruluş ve yetkilerine ilişkin tebliğ yayınladığı, gayri menkul yatırım ortaklıklarının yönetim kurullarının çoğunluğunun Türk vatanı olması zorunluluğu hükmünü yürürlükten kaldırdığı, yeni bir fon türünü (fonların fonu) kabul ettiği, bazı aracı kurumlardan iç kontrol sistemleri ile ilgili özel bağımsız denetim raporları istediği ve kredi türevleri ile ilgili aracı kuruluşların denetimlerini güçlendirdiği belirtilmektedir. Raporda, TMSF'nin finansal araçlarla ilgili 32 ve 39 nolu uluslararası muhasebe standartlarını ve finansal araçların kamuya açıklanması ile ilgili 7 nolu Uluslararası Finansal Raporlama standardını kabul ettiği belirtilmektedir.

2007 yılı ilerleme raporunda Sigorta Denetleme Kurulunun ve Sigorta Genel Müdürlüğünün yetki ve bağımsızlığı konusunda gelişme olmadığı, menkul değer piyasaları ve yatırım hizmetleri ile ilgili müktesebata uyumun kısmi olduğu, finansal hizmetler müzakere başlığının Aralık 2006'da malların serbest dolaşımı ile ilgili bir problemden dolayı dondurulduğu, transfer edilebilir menkul değerlere kolektif yatırım konusunda müktesebat uyumunun tamamlanmadığı belirtilmektedir. Raporda, 5684 nolu yeni sigortacılık kanununun müktesebatla sadece kısmen uyumlu olduğu, AB sigorta kanununun bazı basit ilkelerine dikkat edilmediği, zorunlu sigorta sektöründe fiyat belirleme serbestliğinin kısıtlandığı ve poliçe koşullarının hazine onayına tabi olduğu, koasürans, kredi sigortası, yasal giderler sigortası ve turist yardımı sigortası konularında gelişme olmadığı belirtilmektedir.

2.3.7. 2008 Katılım Ortaklığı Belgesi

2008 KOB'de (The Council of the EU, 2008:L51/11) kısa vadeli öncelikler olarak finansal hizmetler alt başlığı altında kredi kurumları ve yatırım şirketleri için yeni sermaye yeterlilikleri, mevduat garanti programı, toparlama ve yeniden örgütlenme, finansal holding şirketleri ve banka hesapları ile ilgili direktifler konularında müktesebat uyumuna devam edilmesi gerektiği, bankalar ve banka dışı finans sektörü ile ilgili ihtiyat ve denetim standartlarının güçlendirilmesi ve sigorta ve ek emeklilik sektöründe bağımsız düzenleme ve denetim otoritesinin kurulması gerektiği belirtilmektedir.

2.3.8 2008 İlerleme Raporu

2008 ilerleme raporunda (Commission of the European Communities, 2008:48-49) bankalar ve finansal holding şirketleri ile ilgili olarak beklenenden daha iyi bir gelişme kaydedildiği, bankacılık sektöründe likiditenin geliştirilmesi amacıyla BDDK'nın ilave likidite gerekleri için kurallar getirdiği, özel bankalardan son finansal krize karşı sıkı bir sermaye stoku takviyesi yapmalarını istediği, ihtiyat ve denetim standartlarının daha kararlı bir şekilde uygulanmaya başlandığı, banka bilançolarında yer alan türev ürünleri için piyasaya göre değerlendirme talep ettiği, ayrı düzenleyici kurumlar tarafından denetlenen finansal kurumların konsolide denetimi için koordinasyon kurallarını açıklığa kavuşturduğu, TMSF'nin bankalar için ayrıntılı risk profillerine dayalı olarak beş adet mevduat prim kategorisi getirdiği, BDDK'nın yabancı bankaların Türkiye'deki acenteleri için ilave raporlama gerekleri koyduğu, yabancı banka şube ve acentelerine banka merkezlerinde oluşan sahiplik yapısı ile ilgili değişiklikleri TMSF'ye bildirerek onay almaları sorumluluğu getirdiği, kendi personeli için birçok hizmet içi eğitim programı düzenlediği ve bazı elemanlarını eğitim amacıyla yurt dışına gönderdiği, bazı ülkelerdeki benzer kuruluşlarla karşılıklı işbirliği anlaşmaları imzaladığı, yeni raporlama standardı gerekleri ve erken uyarı sistemi getirerek denetim kapasitesinin güçlendirildiği, böylece banka ve finansal holding şirketleri alanında müktesebata daha fazla uyum sağlandığı belirtilmektedir. Raporunda, sigorta ve mesleki emeklilik alanında önemli gelişmeler kaydedildiği, hazinenin mesleki emeklilik kapsamı ile ilgili yeni bir düzenlemede "sponsorluk eden girişim" kavramı getirdiği, aynı düzenleme ile grup sigorta poliçelerinin taahhüt sürelerinin 5 yıla düşürülürken sigorta şirketlerinin tahsil edeceği ücret ve giderlere limit getirildiği, Hazine Müsteşarlığı'nın ek emeklilik şirketleri ile ilgili sahiplik, lisans başvuruları, birleşme ve satınalma, reklam ve kamuyu aydınlatma konularında uygun içeriği olan bir tebliğ yayınladığı, borç ödeme gücü ile ilgili olarak sigorta işletmelerinin şubelerinin ve ilişkili şirketlerin ödenmiş sermayelerinin öz sermaye tanımına dahil edildiği, yolcu taşımacılığı konusunda zorunlu sigorta kapsamının minimum düzeyinin artırıldığı, Hazine Müsteşarlığı'nın sigorta ve ek emeklilik şirketlerinin finansal tablolarını gazete ve kendi internet sitelerinde yayınlamak zorunluluğu getiren yeni bir tebliğ yayınladığı, Türkiye'nin banka müşterilerinin kredi geri ödemeleri için yeni bir

sigorta türü benimsediği, sigorta aracılığı ile ilgili yeni bir düzenlemenin yürürlüğe girdiği, bu düzenleme ile aracı kurumlar için profesyonel tazminat sigortası getirilirken müşterilerin korunmasının geliştirildiği ve başvuru ve minimum sermaye ile ilgili yeni standartlar oluşturulduğu, hizmet içi eğitim, iç kontrol ve risk yönetim sistemleri, sigorta aracı kuruluşlarının kuruluşu ile ilgili kuralları kapsayan sigortacılıkla ilgili birçok düzenleme yapıldığı, sigorta eksperleri icra komitesinin faaliyetleri ile ilgili bir düzenleme yapıldığı ve profesyonel nitelikler, muhasebe ve defter tutma sorumlulukları ve sigorta eksperlerinin faaliyetleri ile ilgili kurallar koyan bir tebliğ yayımlandığı belirtilmiştir. Raporunda, finansal piyasa alt yapısı konusunda Türkiye'nin müktesebatın gereklerini geniş ölçüde yerine getirdiği, menkul değer piyasaları ve yatırım hizmetleri alanında bazı gelişmeler kaydedildiği, SPK'nın borsa şirketlerinin yıllık ve 3 aylık finansal tablolarını UMS ve UFRS'ye uygun ve AB formatında hazırlamalarını istediği, SPK'nın mevzuat ve yönetsel kapasitesinin daha fazla geliştirilmesine katkı sağlayan eşleştirme projesini başarılı bir şekilde tamamladığı belirtilmektedir.

2008 ilerleme raporunda Basel II standardının uygulanmaya başlanmasının ertelendiği eleştirilerek kredi kurumları ve yatırım şirketleri için yeni sermaye gerekleri ve mevduat garanti programı, toparlama ve yeniden örgütlenme, finansal holding şirketleri ve banka hesapları konularında müktesebat uyumuna devam edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Raporunda, sigorta alanında yolcu ulaşımı ile ilgili kişisel yaralılık sigortası ve sigorta araçları için profesyonel teminat sigortası kapsamının AB standartlarından düşük olduğu, düzenlemelerin olanak vermesine karşın yabancı sigorta araçlarının Türkiye'de şube açarak faaliyet göstermelerinin pratikte olanaksız olduğu, ödeme gücü marjlarının hesaplanması, sigorta grup şirketlerinin denetlenmesi ve kasko sigortalarında minimum poliçe tutarı konularında daha fazla müktesebat uyumuna gerek olduğu belirtilmektedir. Sigorta ve ek emeklilik konusunda müktesebat uyumunun tamamlanmadığı ve özellikle sigorta alanında bağımsız denetim otoritesinin oluşturulmasına öncelik verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Menkul değer piyasaları ve yatırım hizmetleri konusunda orta düzeyde uyum olmasına karşın özellikle finansal araçlar, yatırım şirketlerinin hizmet gelirleri kapsamı, fiyat tarifeleri ve piyasa yolsuzlukları konularında olmak üzere daha fazla gelişime gerek olduğu vurgulanmaktadır.

2.3.9. 2008 Türkiye Ulusal Programında Türkiye'nin Finansal Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

2008 yılında Bakanlar Kurulu Kararı olarak yayınlanan "AB Müktesebatının Üstlenmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı" (Resmi Gazete, 31.12.2008/27097- 5. Mükerrer sayı) nda "Fasıl 9:Mali hizmetler" alt başlığı altında finans sektörüne ilişkin kısa ve orta vadede yapılması planlanan mevzuat uyum çalışmalarını belirlemiştir.

Buna göre, 2008 Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan "kredi kurumları ve yatırım şirketleri için yeni sermaye gereksinimleri ve ilgili diğer direktiflere (mevduat garanti kapsamı, toparlama ve yeniden örgütlenme, finansal holdingler, banka hesapları) uyumun sağlanmasına devam edilmesi" gerektiği açıklaması gereğince 2009 yılında seyahat araç destek sigortası uygulama esasları tebliği, munzam vakıf ve sandıklar ile sair kuruluşlardaki emeklilik planlarının aktüeryal denetim esasları yönetmeliği, bankaların iç sistemleri hakkında yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmelik, bankaların sermaye yeterliliklerinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin yönetmelik, 2010 yılında sigortaya tabi mevduat ve katılım fonları ile TMSF tarafından tahsil olunacak prim yönetmeliği, faaliyet izni kaldırılan bankalardaki sigortalı mevduat ve sigortalı katılım fonunun ödenmesi ile bu bankaların iflas ve tasfiyesine ilişkin usul ve esaslar yönetmeliği, TMSF'nin kaynakları ve kaynakların kullanımına dair yönetmelik, 2009-2011 yıllarında ödeme sistemleri kanunu, 2010-2011 yıllarında aracı kurumların sermayelerine ve sermaye yeterliliğine ilişkin tebliğde değişiklik, 2011 yılından sonra ise finansal grup şirketlerinin konsolide denetimine ilişkin kanun, karayolları trafik kanununda değişiklik yapılması, karayolları motorlu araçlar zorunlu mali sorumluluk sigortasında bazı kurumların ihdası yönetmeliği, önemli bedeni hasara yol açan trafik kazalarından doğan maddi hasarların da güvence hesabından karşılanmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararının hazırlanarak yürürlüğe girmesi planlanmaktadır.

Aynı katılım belgesinde yer alan "bağımsız düzenleyici ve denetleyici bir otoritenin kurulması da dahil olmak üzere hem bankacılık sektöründe hem de bankacılık dışı mali sektörde ihtiyati ve denetime ilişkin standartların güçlendirilmesi" gerektiği açıklaması gereğince de 2009 yılında finansal tavsiyelerin sunumu ve çıkar çatışmalarının açıklanmasına ilişkin esaslar tebliği, özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, konsolide finansal tabloların oluşturulmasına yönelik tebliğ ve sermaye piya-

sası kanunu, 2010 yılında ihraççıların muafiyet şartlarına ve kurul kaydından çıkarılmalarına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, menkul kıymetlerin kurul kaydına alınmasına ve satışına ilişkin tebliğlerde değişiklik, özel durumların kamuya açıklanmasına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, manipülatif emir ve işlemler ile kabul görmüş piyasa uygulamalarının tanınmasına ilişkin esaslar tebliği, geri alım programları ve finansal araçların fiyat istikrarının sağlanması için muafiyetler hakkında tebliğ, borsa yönetmeliklerinde değişiklik, Seri V No 46 sayılı aracılık faaliyetleri ve aracı kuruluşlara ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, yatırım fonlarına ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik, menkul kıymetler yatırım fonları mali tablo ve raporlarına ilişkin ilke ve kurallar hakkındaki tebliğde değişiklik, portföy yöneticiliği faaliyetine ve bu faaliyette bulunacak kurumlara ilişkin esaslar tebliğinde değişiklik ve yatırım danışmanlığı faaliyetine ve bu faaliyette bulunacak kurumlara ilişkin esaslar hakkında tebliğde değişiklik, 2009 -2010 yıllarında menkul kıymetler borsaları hakkında 91 sayılı kanun hükmünde kararnamede değişiklik yapılmasına ilişkin kanun ve 2011 yılı sonrasında da sermaye piyasası kanunundaki değişiklik, yatırımcıları koruma fonu yönetmelik taslağı, aracı kurumların tedrici tasfiyeleri hakkındaki yönetmelikte değişiklik ile ilgili müktesebat uyumu çalışmaları planlanmıştır.

2008 katılım ortaklığı belgesinde yer alan "sigorta ve bireysel emeklilik sektörlerinde bağımsız bir düzenleyici ve denetleyici otoritenin kurulması" açıklaması dikkate alınmayarak bu konuda programda bir çalışmaya yer verilmemiştir. Buna gerekçe olarak da Türkiye'de sigortacılık sektörünün Hazine Müsteşarlığı tarafından düzenlenmekte ve denetlenmekte olduğu, sektörün düzenlenmesinin ve buna ilişkin politikaların uygulanması ile gözetiminin Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü, denetlenmesinin ise Sigorta Denetleme Kurulu tarafından yapıldığı, her iki birimin de düzenleme ve denetlemenin en yüksek düzeyde uyumun sağlanması açısından Hazine müsteşarına bağlı olarak faaliyet gösterdiği, denetim birimi olan Sigorta Denetleme Kurulunun denetim elemanları olan sigorta denetleme uzmanı ve aktüerlerin müşterek karar ile atandığı, herhangi bir otoritenin denetim ile ilgili olarak kendilerine talimat vermediği bu nedenle denetim elemanlarının denetim ile ilgili bağımsızlıklarının mevcut olduğu programda bildirilmektedir.

Bu konuda gelecek yıllarda potansiyel bir anlaşmazlık olasılığı tahmin edilebilir.

3. Sonuç

Avrupa Komisyonu tarafından 1998-2008 yılları arasında yayınlanan tüm ilerleme raporları, Avrupa Konseyi tarafından 2001, 2003, 2006 ve 2008 yıllarında yayınlanan tüm katılım ortaklığı belgeleri ve 2001,2003 ve 2008 yıllarında Resmi Gazetede yayınlanan Türkiye Cumhuriyeti Devletinin benimsediği Türkiye Ulusal programların incelendiği bu çalışmada demokrasi, insan hakları gibi diğer konularda olduğu gibi finans sektörünün de AB tarafından izlendiği, düzenleme, faaliyet ve denetim açısından AB'ye uyumunun değerlendirildiği, aksaklıkların ve yetersizliklerin gerekli uyumun sağlanmasına kadar sürekli olarak raporlarda tekrarlandığı görülmektedir. Sigorta sisteminin denetiminin bağımsız bir denetim kurumu tarafından yapılması gerektiğinin 2000 ilerleme raporundan itibaren 2008 ilerleme raporu dahil tüm ilerleme raporlarında belirtilmiş olması bu duruma bir örnek olarak verilebilir. Türkiye Ulusal programlarının finans sistemine ilişkin bölümlerinin hazırlanmasında İlerleme raporları ve Katılım Ortaklığı belgelerinde yer alan Türk finans sistemi ve finans sistemine ilişkin düzenlemelere yönelik eleştiriler ve değerlendirmeler dikkate alınmıştır.

Bu çalışma sonucunda ilgili AB raporlarından yararlanarak Türkiye'nin finansal düzenlemelerinin geliştirildiği kabul edilmelidir. Elbette, raporların hazırlanması Türkiye'nin AB üyeliği adaylığının bir sonucudur. Türkiye, henüz AB adaylığını elde edememiş olsa da finansal düzenlemelerinin geliştirilmesinde AB kurumlarının eleştirilerinden yararlanmışır. Son finansal krizde Türk finans sisteminin krize dayanıklı bir yapı sergilemesinde AB eleştirisi ve yönlendirmelerinin katkısı yadsınamaz.

KAYNAKÇA

- Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu , "Bankaların Sermaye Yeterliliğinin ölçülmesine ve Değerlendirilmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı", [http://www.bddk.org.tr /WebSitesi/turkce/Mevzuat/ Duzenleme_ Taslaklari/Duzenleme_ Taslaklari.aspx](http://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Duzenleme_Taslaklari/Duzenleme_Taslaklari.aspx)
- Commission of the European Communities, 1998 Regular Report From Commission on Turkey's Progress Towards Accessions, http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key-documents/1998/turkey_en.pdf.
- Commission of the European Communities , 1999 Regular Report From Commission on Turkey's Progress Towards Accession, 13/10/99, http://ec.europa.eu/enlargement/ archives / pdf/key-documents/1999/ turkey_ en.pdf.
- Commission of the European Communities , 2000 Regular Report From the Commission on Turkey's Progress Towards Accession, 8 November 2000, http://ec.europa.eu/enlargement/ archives / pdf/key-documents/2000/tu_en.pdf.
- Commission of the European Communities , 2001 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, Brussels,13.11.2001, SEC(2001) 1756.

- Commission of the European Communities , 2002 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, Brussels,9.10.2002, SEC(2002) 1412, COM(2002)700 final.
- Commission of the European Communities , 2003 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, Brussels, http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key-documents/2003/rr_tk_final_en.pdf.
- Commission of the European Communities , 2004 Regular Report on Turkey's Progress Towards Accession, Brussels, 6.10.2004, SEC(2004)1201, COM(2004)656final.
- Commission of the European Communities, Turkey 2005 Progress Report, Brussels, 9 November 2005,SEC(2005)1426, COM(2005)562final.
- Commission of the European Communities , Turkey 2006 Progress Report, , 8.11.2006, SEC(2006)1390, COM(2006) 649final.
- Commission of the European Communities, Turkey 2007 Progress Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Enlargement Strategy and Main Challenges 2007-2008, Brussels,6.11.2007, SEC(2007)1436, COM(2007)663 final.
- Commission of the European Communities, Turkey 2008 Progress Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009, Brussels, 5.11.2008, SEC(2008)2699, COM(2008)674..
- The Council of the EU (2001), "Council Decision of 8 March 2001 on the Principles, Priorities Intermediate Objectives and Conditions Contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey, 2001/235/EC", Official Journal of the European Communities, 24.3.2001 EN.
- The Council of the EU (2003), "Council Decision of 19 May 2003 on the Principles, Priorities Intermediate Objectives and Conditions Contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey, 2003/398/EC", Official Journal of the European Union, 12.6.2003 EN.
- The Council of the EU (2006), "Council Decision of 23 January 2006 on the Principles, Priorities Intermediate Objectives and Conditions Contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey, 2006/35/EC", Official Journal of the European Union, 26.1.2006 EN.
- The Council of the EU (2008), "Council Decision of 18 February 2008 on the Principles, Priorities Intermediate Objectives and Conditions Contained in the Accession Partnership with the Republic of Turkey and Repealing Decision 2006/35/EC", 2008/157/EC, Official Journal of the European Union, 26.2.2008 EN.
- Resmi Gazete, 2001/2129 nolu Bakanlar Kurulu Kararı,24.3.2001/24352 - Mükerrer sayı.
- Resmi Gazete, 2003/5930 nolu Bakanlar Kurulu Kararı,24 .7.2003/25178- Mükerrer sayı.
- Resmi Gazete, 2008/14481 nolu Bakanlar Kurulu Kararı, 31.12.2008/27097- 5.Mükerrer sayı.

KISALTMALAR

- AB : Avrupa Birliği
- BDDK : Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu
- EU : European Union
- GSYİH : Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
- İMF : International Money Fund (Uluslar arası Para Fonu)
- İMKB : İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
- KOB : Katılım Ortaklığı Belgesi
- KOBİ : Küçük ve Orta Boy İşletme
- SPK : Sermaye Piyasası Kurulu
- TBB : Türkiye Bankalar Birliği
- TCMB : Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
- TMSF : Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
- TMSK : Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu
- UFRS : Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
- UMS : Uluslararası Muhasebe Standartları